

Bendruomenės sėklų bankas Lietuvoje – misija įmanoma?

Sėklininkystė ir sėklų mainai – tūkstančių metų senumo praktika tautose, kurios užsiėmė ir tebeužsiima žemdirbyste. Pagal sėklų saugojimo praktikas, kurios taikomos regionuose, kur vyrauja natūriniai ūkiai (pvz. Pietų ir Centrinėje Amerikoje) galime spręsti apie tai, kaip bėgant amžiams buvo saugomos sėklos. Augintojai kasmet išsaugodavo savo palaikomų veislių sėklas ir dalį jų atidėdavo atsargai, jeigu atsitiktų taip, kad derlius neužaugtų. Bendruomenės saugodavo sėklas, o bendruomenės nariams prireikus, jie sėklų galėdavo gauti iš kito bendruomenės nario. Buvo stengiamasi užtikrinti, kad vertingos veislės būtų išsaugotos, nes tai buvo tiesioginis išgyvenimo klausimas.

Šiais laikais bendruomenės sėklų bankai turi taip pat svarbią funkciją – padeda augintojams gauti prie vietos sąlygų prisitaikiusių augalų sėklų, kurių jie negalėtų gauti kitais būdais ar iš įprastais jau tapusių šaltinių – pramoninių sėklų tiekėjų. Tai ypatingai reikšminga smulkiems šeimos ūkeliams, kurie neapraktikuoja konvencinės žemdirbystės ar nenori pirkti sėklų kasmet, iš pramoninių šaltinių. Taip pat tai svarbu ekologiniams ūkiams, kuriems itin trūksta specializuotos dauginamosios medžiagos. Bendruomenės sėklų bankai yra atrama augintojams ir gali suteikti pagalbą nelaimės atveju, kuomet prireikia sėklų išteklių.

Svarbi bendruomenių sėklų bankų funkcija – saugoti kultūrinių augalų variacijų įvairovę, kurios tinkamos tam regionui, o interesai – kad būtų tuos augalus auginančių ir dalį kokybiškai užauginto derliaus (sėklų) sugražinančių į sėklų bankus. Sėklų bankai yra išlaikomi ir palaikomi bendruomenės narių, o sėklos priklauso bendruomenei. Sėklų bankai siekia padidinti kultūrinių augalų įvairovę, padaryti ją prieinama bendruomenės nariams, užtikrinti sėklų kokybę, turėti sėklų atsargų jeigu bendruomenę ištiktų krizė (pvz. nederlius arba staiga kiti maisto šaltiniai taptų neprieinami). Galima sakyti, kad bendruomenės sėklų bankas turi administracinį vaidmenį, nes jis rūpinasi sėklų resursais: ar sėklos nepaseno, koks jų daigumas, kas įprastai augina tam tikro augalo varietetą, kada laikas „atnaujinti“ sėklas, kokie kiekiai sėklų turimi, bet taip pat ir žinių kaupimas apie kultūrinių augalų veisles bei dalinimasis tomis žiniomis. Dar sėklų bankai gali užsiimti senų veislių paieška, identifikavimu, pritaikymu ir kt.

Pažvelgus į [Europos bendruomenių sėklų bankų žemėlapi](#) natūraliai kyla klausimas – ar Lietuvoje gali egzistuoti bendruomenių sėklų bankai? Tai stipriai priklauso nuo teisės aktu reglamentuojančių sėklų tiekimą rinkai. Šiai dienai egzistuoja ribojimai net sėklų mainams, bet net ir su esamais sunkumais, bendruomenės sėklų bankas galėtų funkcionuoti. Pradžiai daug svarbesnis uždavinys yra suburti daugiau sėklų augintojų, gebančių užauginti įvairių daržo kultūrų sėklas ir kitus daržininkus mėgėjus, norinčius išmokti auginti sėklas. Iš tiesų yra daug gerų pavyzdžių, kaip funkcionuoja bendruomenių sėklų bankai, iš kurių galima semtis žinių ir patirties. Apie bendruomenės sėklų bankus ir veikiančius geros praktikos pavyzdžius galite pasiskaityti paspaudę nuorodas žemiau.

Parengė Gražvydas Jęgelevičius, © Gamtinės žemdirbystės institutas, 2020.

„Bendruomenių sėklų bankai: kilmė, evoliucija ir perspektyvos“

Biodiversity international aliansas, 2015.

<https://www.communityseedbanks.org/the-csb-map/>

<https://www.biodiversityinternational.org/e-library/publications/detail/community-seed-banks-origins-evolution-and-prospects/>